

Kyrkoordning – för vem?

En romersk-katolsk expert på kyrkorätt ombads att beskriva sitt ämne. Svaret förvånande, i alla fall somliga: »Det handlar om själarnas frälsning – varken mer eller mindre», meddelade han. Beträktad så finns alltså inte kyrkorätten för sin egen skull utan primärt som ett stöd för det som är kyrkans absolut mest grundläggande uppgift, den att föra människor till saligheten.

Expertens svar är tänkvärt och borde vara den självklara utgångspunkten för alla ordningar som reglerar kyrkans sätt att organisera sig och utföra sitt arbete. Det handlar alltså i första hand om människor.

Hur blir då utfallet om man prövar nu gällande Kyrkoordning för Svenska kyrkan mot denna utgångspunkt; står den till tjänst när det gäller människors frälsning? Vad är centrum, människan eller organisationen? Kort sagt, för vem är den till?

Kyrkoordningen har reglerat Svenska kyrkan under snart femton år. Det är i evighetsperspektiv inte någon lång tid, men tillräckligt lång tid för att man ska kunna ana och se konsekvenser.

Några blev tidigt uppenbara. Svenska kyrkan framträdde omedelbart efter relationsförändringen från staten som en kongregationalistisk kyrka med episkopala drag – de lärde diskutera alltså vilka de episkopala dragen är och vilken roll de egentligen spelar i det konkreta kyrkolivet.

Kyrkoordningen är en konsekvens av att ämbetsbärarna inte längre står direkt under biskop och domkapitel. Visserligen har somliga hävdade att prästen redan tidigare var anställd av sin församling, men poängen med den gamla ordningen var att arbetsgivaransvaret överlätts på biskop och domkapitel som ställföreträdande utövade det.

Det handlar inte om anställning i juridisk mening utan om en relation. Kyrkoordningen har gjort relationen mellan biskopen och ämbetsbärarna avsevärt svagare. Detta är ett faktum som beror av den nya Kyrkoordningen.

De som trodde att relationsförändringen till staten skulle skapa en från partipolitik friare kyrka tog miste. Utvecklingen har blivit den motsatta, där de s.k. nomineringsgrupperna stärkt sin position med Kyrkoordningen som redskap. Konsekvensen är att Svenska kyrkan allt tydligare framträder som en spegelbild av samhället och de opinioner som för stunden präglar detta. Kyrkoordningen garanterar denna struktur för beslutsfattande.

Dessa två brister är allvarliga, men om vi återvänder till frågan för vem Kyrkoordningen är till, avslöjas än större tveksamheter. Frågan som då måste ställas är om inte människorna i själva verket är ett randfenomen i Kyrkoordningen, medan organisationen är det avgörande perspektivet.

Det är just när man spetsar till frågeställningen som man kan konstatera hur svag Kyrkoordningen är. Frågan kan ställas om det alls behövs människor i den kyrka som Kyrkoordningen reglerar. Jo, vissa behövs, ämbetsbärare och olika slags förtroendevalda; representanter för nomineringsgrupper, elektorerna och kyrkvårdarna. »Vanligt folk», dvs. de döpta och troende lekfolk som firar gudstjänst och är nöjda med det, är aldrig subjekt utan har förvandlats till objekt för de andras verksamhet. Det ter sig anmärkningsvärt, särskilt som Svenska kyrkan menar sig vara en folkkyrka.

Kyrkoordningen driver i allt väsentligt ett immanent perspektiv. Det handlar om en organisation med en i huvudsak kommunal uppbyggnad och beslutsmodell, en kyrka som består av förtroendevalda och anställda. Övriga behövs inte.

Ett exempel. De allra flesta kyrkor har en ordning för hur medlemmar ska kunna uteslutas eller kunna stängas av från exempelvis nattvarden. Regleringarna har med kyrkotukt och kyrkodisciplin att göra. Svenska kyrkan av idag tillämpar inte någon form av kyrkotukt. Det kan låta modernt och vidsynt, men resultatet blir i rättslig mening att det lekfolk som inte tillhör gruppen anställda eller förtroendevalda finns inte – ett perspektiv som knappast kan sägas utgå från själarnas frälsning.

1686 års kyrkolag har ofta beskyllts för att ha stått i det kungliga enväldets tjänst. Det gjorde den naturligtvis, men inte bara. Den fanns också för att tjäna kyrkan i meningen Guds folk, kyrkans mest väsentliga uppdrag och det konkreta kyrkolivet. Jämför man denna kyrkolag med nuvarande Kyrkoordning kan man konstatera, att kyrkolagens lejonpart behandlar själavården och kyrkans praktiska liv såsom gudstjänst och sakrament. I Kyrkoordningen upptas istället huvuddelen av just organisationsfrågor. Det är avslöjande.

Mao Zedong, Kinas mångåriga kommunistiske ledare, har sagt, att ett land har alltid en armé – sin egen eller någon annans. I överförd mening skulle man kunna säga, att en kyrka alltid lever under en rättsordning – sin egen eller någon annans.

Det blir mer och mer uppenbart att Kyrkoordningen i sin utgångspunkt snarare är sekulär än kyrklig. Därför står organisationen, inte människan i fokus. Den avgörande motiveringen – människors frälsning – är inte det primära. Kyrkoordningen är därför ett av Svenska kyrkans många fattigdomsbevis. En restaurering av kyrkan måste därför ta sin utgångspunkt i en förnyad kyrkoordning.